

Participatief onderzoek met behulp van *change laboratory*

Voorbeeld 1

Een grote dorpsgemeente ondervindt een manifest geworden crisis in de kerkgang, die gepaard gaat met motivatieverlies van de predikant, ontevreden kerkenraadsleden en kerkgangers, en een hoog motivatieverlies.

Onderzoekers brengen met behulp van een *change laboratory* (Yrjö Engeström) de processen in kaart om een kerkdienst vorm en inhoud te geven, door praktijkobservaties te doen en predikant/kerkenraadsleden en kerkgangers te interviewen. Enkele focusgroepen worden georganiseerd over de waarde en spirituele beleving van de kerkdienst en de motivatie om daaraan deel te nemen. De uitkomsten worden door de predikant/kerkenraadsleden, samen met de onderzoekers, geanalyseerd. Er wordt samen gezocht naar oorzaken. Waar komen we vandaan? Wie is bij de kerkdienst voor wat (kerkordelijk) verantwoordelijk? In wat voor omgeving werken we nu? Wat zijn we aan het doen? Hier wordt ook literatuur, eerder onderzoek op dit terrein, bij betrokken.

Het *change lab* legt bloot dat de predikant, kerkenraad en kerkgangers nauwelijks in gesprek zijn, langs elkaar heen leven en werken zonder op elkaar af te stemmen en zonder dat de kerkganger op vorm en inhoud van de kerkdienst enige invloed heeft. Vanuit deze analyse komt het tot de ontwikkeling van een nieuwe invulling van de dialoog tussen kerkganger/kerkenraad/predikant, en worden liturgische en homiletische processen op een nieuwe leest geschoeid. De *case study* wordt vervolgens in meer gemeenten uitgevoerd, aangevuld met literatuurstudie, om te komen tot een vergelijkende analyse en theorievorming. — *Henk de Roest*

Participatief onderzoek met behulp van *change laboratory*

Voorbeeld 2

Een team van geestelijk verzorgers (GV'ers) ondervindt frictie in de samenwerking met de psychologen, maatschappelijk werkers van de instelling. Het wordt zichtbaar in uitingen van frustratie, klagen over beeldvorming en gebrek aan waardering ('ze zien ons niet', 'te weinig erkenning in wat wij voor mensen in de instelling kunnen betekenen', 'er wordt vrijwel nooit naar ons verwezen').

Onderzoekers brengen met een *change laboratory* (Yrjö Engeström) de processen in kaart om samenwerking vorm en inhoud te geven, door praktijkobservaties te doen en team GV'ers, psychologen, maatschappelijk werkers te interviewen. Enkele focusgroepen worden georganiseerd met bewoners/patiënten/cliënten over de waardering van geestelijke verzorging (begeleiding, vieringen) en de motivatie voor deelname. De uitkomsten worden door de teams samen met de onderzoekers, geanalyseerd. Er wordt samen gezocht naar oorzaken. Waar komen we in deze instelling vandaan? Hoe is de beeldvorming gegroeid? Wat weten we over de waardering van de GV?

Het onderzoek legt bloot dat de teams van GV'ers en de psychologen/maatschappelijk werkers meer gesprek behoeven ('wat kunnen wij voor elkaar betekenen') en dat de waardering door de bewoners/patiënten/cliënten voor elkaars expertise daarbij een rol zou moeten spelen. Vanuit deze analyse komt het tot de ontwikkeling van een nieuwe invulling van het gesprek tussen GV'ers en psychologen/maatschappelijk werkers. De *case study* wordt vervolgens met meer teams in instellingen uitgevoerd, aangevuld met literatuurstudie, om te komen tot een vergelijkende analyse en theorievorming. — *Henk de Roest*